

Zelfredzaamheid en sociale contacten

Zelfredzaamheid en sociale contacten Self-sufficiency and social networks

In deze notitie wordt een aantal ideeën gelanceerd die een bijdrage kunnen leveren aan het terugplaatsen (*resettlement*) van de straatkinderen (*homelesschild*) van ProNiño/Homeless Child in El Progreso in de economische maatschappij en de sociale netwerken in Honduras.

De diverse varianten die hier de revue passeren zijn gerelateerd aan zeer basale ervaringen van de familie A.J. Hordijk in de zomer van 2007 opgedaan in contacten met de thuisloze kinderen in El Progreso in de opvang centra Las Flores en La Montaña. Bij het samenstellen van deze notitie is gebruik gemaakt van een quick scan in de literatuur (zie bijlage). Via het internet is veel informatie te vinden over goede doelen organisaties en de opvang van en zorg voor homeless.

Basis definities en uitgangspunten

Wat opvalt is dat in Nederland, de westerse samenlevingen, inmiddels veel studie is gedaan naar en literatuur bestaat over onderwerpen als reclassering (studie object is hier gevangene) en rehabiliteren (object is hier patiënt met een of meerdere psychische stoornissen).

Literatuur waarin de processen van het terugkeren naar de maatschappij van thuisloze jongeren van tussen de 14 en 18 jaar in algemene termen wordt beschreven ligt niet voor het oprapen. Er bestaan niet alleen zeer vele vormen van thuislozen. Ook zijn de verschillen per land erg groot in de zorgstelsels voor deze groep maatschappelijk zwakkeren.

Wat wel uit de literatuur, en mede uit de praktijk, kan worden opgetekend, en opgemaakt, is dat bij het terugkeren naar de maatschappij, en een zelfstandig leven leiden, onderwerpen als het aandragen van hulpmiddelen, hulpbronnen en het genereren van sociale contacten en opereren in sociale netwerken met een bijpassende structuur van essentieel belang zijn. Sachs (p 230) geeft aan dat het om een strategie gaat waarbij arme samenlevingen de instrumenten voor duurzame ontwikkeling in handen krijgen.

Zelfredzaamheid en presenteren

Regelmatig zijn bezoekers, meestal een delegatie van meerdere personen, een of meerdere keren in een korte periode een aantal uren (per dag, paar dagen, week of maand) te gast op La Montaña. Op dit moment is een goed systeem ontwikkeld waarbij de (jonge) kinderen als team een sprankelend ontvangst en een ongekende afscheidformule (met zang en tekeningen) voor de bezoekers hebben ingestudeerd. De uitvoering van dergelijke sessies is perfect en doet het goed bij de individuele bezoekers en bij de groep van bezoekers.

Bij het verder ontwikkelen van de zelfredzaamheid en op weg naar volledige zelfstandigheid zou voor de oudere kinderen een aanvullende formule kunnen worden ontwikkeld. Zou het niet aardig zijn om de kinderen niet alleen bij afscheid een persoonlijk woordje te laten spreken maar ook een meer fysieke rol te geven bij de eerste ontmoetingen ? Hoe ?

Er zou per jaar/semester met 2 keer 2 koppels van 3 a 4 kinderen kunnen worden gewerkt. De koppels verzorgen in het Spaans (kinderen van 12-15 jaar) en het Engels (16-18 jarige) een presentatie (op een schoolbord/flip-over/ beamer) over de organisatie, activiteit, project of dag.

Tot nu toe worden presentaties en inleidingen veelal door medewerkers van HomelessChild/ProNiño gedaan. Dit zou, op diverse onderdelen, net zo goed door de kinderen kunnen worden gedaan. In Nederland wordt op de lagere school van alle kinderen van 11 a 12 verwacht dat ze een spreekbeurt/inleiding over een speciaal project kunnen verzorgen. Dit zou dus ook, vanaf 2008, op en met de kinderen van La Montaña kunnen worden uitgevoerd.

Een belangrijk aspect is dat de kinderen hiermee op een gestructureerde en professionele wijze naar buiten treden en als zodanig hun zelfstandigheid kunnen tonen, ontwikkelen en aanvoelen (eigen waarde). Daar komt bij dat de presentaties op termijn ook buiten La Montaña gehouden kunnen worden, bijvoorbeeld tijdens technoshop trips. De presentatie activiteiten is een van de voorbeelden waarmee bij de kinderen hun zelf-zorg-vermogen zou kunnen toenemen (Nuy, 32).

Sociale Netwerken en Sociale Contacten

“Een steunend netwerk van sociale relaties is voor ieders gezondheid van onmisbaar belang. Dit geldt in het bijzonder voor psychosociaal kwetsbare mensen. Een steunend sociaal netwerk geeft gelegenheid om sociale rollen te vervullen “(Wilken & den Hollander, p 270)

Een belangrijk onderdeel van het terugplaatsen in de maatschappij is dat de kinderen sociale contacten in sociale netwerken hebben opgebouwd en weten te herkennen. Daarbij gaat het om de kinderen te ondersteunen in hun proces naar volwaardige participatie in de samenleving. Tot op heden lijkt het erop dat de kinderen over te weinig praktische en sociale vaardigheden beschikken om zich volledig zelfstandig in de maatschappij staande te houden. Het gaat op dit moment zo te zien om een beperkt sociaal netwerk van de kinderen, zowel in omvang als in kwaliteit. (Wolf & van der Laan, p 9, 19 en 21). Het doel van de hier omschreven onderwerpen is om met beperkte middelen en inzet de kinderen beter in sociale omgevingen, buiten hun huidige woonomgeving op La Montaña, te kunnen laten functioneren (Nuy, p23) .

Het zou dan ook goed zijn als de medewerkers en de kinderen de activiteiten buiten de Campus niet langer alleen als een uitje gaan zien maar, hoe langer en meer gaan zien, en ervaren, als een onderdeel van het proces tot verdere zelfstandigheid. Waar zouden dergelijk activiteiten in 2008-2010 buiten La Montaña kunnen plaatsvinden?

1. Legerplaats/kazerne
2. Magazijn/shop San Pedro Sula
3. Waterzuiveringsfabriek
4. Elektriciteit centrale
5. Textiel fabriek
6. Horeca/Luxe Hotel/Top Restaurant
7. Universiteit (toerisme, ontwikkelen, technisch/economisch)
8. Nationale assemble
9. NGO (Rode Kruis, Amnesty International)
10. Gemeentelijke instelling(en)
11. Voetbal/Sport wedstrijden op nationaal nivo

Het betreft hier contacten met verschillende organisaties. Toch lijkt het goed om vanaf 2008 met een vast concept, flexibel in te zetten en aan te passen, te werken.

In eerste instantie brengen de medewerkers de contacten tot stand. Mogelijk kunnen een enkele keer de (oudere) kinderen de buiten activiteit mede initiëren. Bij het concept dat hier wordt voorgelegd is het van belang om de kinderen zoveel als mogelijk bij de organisatie van de activiteiten buiten La Montaña te (gaan) betrekken. Hoe ?

Door het technoshoppen, waarom noemen we vanaf nu niet social networking?, krijgen de kinderen een kans om in contact te komen met diverse facetten van de samenleving.

Social networking is meer dan een uitje en vergt actieve betrokkenheid van de kinderen, vanaf het begin tot het einde, bij de activiteit. Vaste onderdelen zou in de loop van de tijd kunnen bestaan uit de voorbereiding door de kinderen op de activiteit en een samenvattend overzicht, presentatie, na de activiteit. Een voorbeeld ?

Er vindt een bezoek aan de National Assemble (huidige voorzitter komt uit El Progreso en de vorige president van Honduras komt ook hier vandaan) of het ministerie van Gezondheid (vice minister komt ook uit El Progreso) plaats.

Een koppel van kinderen bereidt deze sessies voor. Maar vooral ook. Er wordt een samenvatting door een koppel kinderen gemaakt van de activiteit en deze wordt aan de andere kinderen en medewerkers, binnen een week, na het bezoek tijdens een presentatie toegelicht.

Hiermee is ook aangegeven dat social networking niet altijd met alle kinderen gezamenlijk gedaan hoeft te worden. Het is zelfs beter om dergelijke netwerk activiteiten met kleine groepen uit te voeren. Nog een praktisch voorbeeld ?

Er komt een familie, jaar club of een delegatie op bezoek. De activiteiten met deze groepen wordt dan niet door alle kinderen gedaan, maar er zijn steeds verschillende groepjes actief met diverse proces onderdelen, zoals:

- a) voorbereiden, inwerken/lezen
- b) welkom, voordracht
- c) samen erop uit
- d) samenvatten
- e) presenteren

Zo kan een bezoek van een jaarclub in kleine project stukjes worden verdeeld en waarbij groepjes van kinderen hun eigen inbreng voortbrengen.

Met dit concept/model van projecten participeren de kinderen actief en geven ze dus ook ipv alleen maar krijgen/nemen. Een ander voorbeeld van sociale contacten en netwerken? Nemen en geven ?

In plaats van dat de kinderen door anderen geïnformeerd worden over bv aids/hiv kunnen de (oudere) kinderen een bijdrage geven aan een RedCross (RC) door bv te participeren bij deze hulpdienst (EHBO?), of ze kunnen bijvoorbeeld bloed doneren (kinderen, de jong volwassenen geven).

Als voorbeeld. Het RC komt niet alleen iets brengen. De kinderen kunnen ingezet worden bij sociale steun projecten (rampen) van het RC. Mooi toch ? Er doet zich een catastrofe voor in Honduras. En niet alleen medewerkers van ProNiño en HomelessChild gaan/kunnen helpen. Neen. Juist de (oudere) kinderen van La Montaña kunnen ook worden ingezet en hun steentjes bijdragen.

Idee is steeds dat juist de kinderen, en niet zo zeer de medewerkers, actief zijn. En al doende de kinderen gaande de rit contacten met en in de maatschappij, de locale en regionale en nationale velden, laten opbouwen.

Inzet is aldus de opbouw, bevordering en het behoud van de zelfredzaamheid en het bevorderen van integratie in de samenleving (Wolf & van der Laan, p32). Bij deze activiteiten en processen is de individuele bewoner op La Montaña het startpunt, de maatschappelijke integratie het eindpunt (Nuy, p26).

Niet vergeten mag worden dat de ondersteuning bij deze activiteiten een multi culturele/internationale activiteit is (ProNiño uit USA en HomelessChild uit NL) in Honduras, waar de rooms katholieke kerk sterk vertegenwoordigd is, plaats vindt. Zijn er misdienaren, koorknappen, onder de kinderen?

Sociale investeringen

Wat opvalt bij bezoek aan de projecten van ProNiño en HomelessChild is dat al veel, heel veel, basis elementen voor een goed en gezond leven van de arme jongeren aanwezig zijn. Er wordt niet alleen aan elementaire behoeften als wonen en voedsel/eten voldaan. Maar er wordt bijvoorbeeld ook aandacht geschonken aan onderwijs op de campus en sinds begin 2007 ook buiten de campus. Ook krijgt de gezondheid (leren tanden poetsen en bezoek tandarts) van de kinderen de nodige aandacht. In de voorbije paar jaar is ook door diverse psychologen op de campus met de kinderen onderzoek gedaan naar hun omstandigheden. Het gaat hier dus om meer dan alleen financiële en materiële investeringen in het welzijn van de kinderen.

In deze notitie wordt onder meer aandacht gevraagd om het menselijke kapitaal qua vaardigheden die ieder mens nodig heeft om economisch productief (Sachs, p 247) te zijn bij alle kinderen verder te ontwikkelen en tot wasdom te brengen. Het gaat aldus om een pakket van investeringen, die de zorgketen genoemd zou kunnen worden, en waarbij zowel kennis als kapitaal wordt ingebracht (Sachs, p 258) en de organisatorische structuur (met doelgerichte inbreng van donoren/actoren) van het naar buiten toetreden (met, door en voor de kinderen geeft MULTIPLE WIN) wordt verbeterd en versterkt.

Waar het bij de sociale investeringen onder meer ook om gaat is dat de ervaringen en handelingskennis die worden opgebouwd, worden verspreid, hergebruikt, vernieuwd en aan nieuwe medewerkers/leden worden doorgegeven en overgedragen. (Wolf & van der Laan, p 15)

Hierna wordt een tweetal cases behandeld aan de hand van een bakkerij bezoek van de familie Hordijk met zoon 20 kinderen van La Montaña en het produceren van sieraden met zoon stuk of 6 a 8 kinderen op de Campus.

Bezoek Bakkerij

Sinds 2006 is er op La Montaña ook een kleine bakkerij aanwezig. Wederom met als doel om de kinderen in een zekere vorm van werk therapie kennis te laten maken met onderdelen van arbeidsprocessen die buiten La Montaña plaats vinden. Zo ook zijn er eerder sessies (op La Montaña ?) geweest waarbij kinderen praktijk hebben kunnen opdoen met basis elementen van het repareren van fietsen. En wordt aandacht geschonken om elementen van het kappersvak bij te brengen.

Op dinsdag 24 juli 2007 werd een grote bakkerij (met ovens uit Nederland en in eigendom van een Palestijnse/Hondurese familie) in El Progreso bezocht. De vorm die hierbij gekozen was, is die van een schoolreisje. De eigenaar, die de kinderen onder meer pizza's en een drankje in zijn bedrijfskantine aanbood, en ook zelf kennis kwam maken met de kinderen, had nog nooit het verzoek gehad om met kinderen de bakkerij te bezoeken en te bezichtigen.

Hieruit kan wederom opgemaakt worden hoe goed en professioneel HomelessChild (lees Bas Wiersma) telkens weer in weet te schatten wat wel en niet met gasten/bezoekers mogelijk is aan kleinschalige sociale netwerk projecten in Honduras en ook goed is voor de kinderen. Een tip voor een volgende keer, een volgend schoolreisje ?

Laat de kinderen niet alleen genieten van het schoolreisje, met goed eten en leuk vertier. Maar laat de kinderen in elk geval (een uitvoerig) verslag doen van het bezoek aan de plaats/organisatie. Het gaat daarbij niet alleen om mondelinge weergave maar ook om wat op papier gezet wordt en aan andere bewoners en medewerkers op La Montaña gepresenteerd wordt.

Sieraden maken

Op woensdag 25 juli 2007 werd in El Progreso samen met Bas Wiersma, de familie Hordijk en een van de leidsters van La Montaña, kralen en aanverwante materialen ingekocht om sieraden te kunnen maken. Aardige van deze aanpak bij de inkoop is dat door Westerse jonge dames werd aangegeven welke design aan sieraden op dit moment in de markt hot zijn.

De daarop volgende dagen en weken werden door een kleine groep jonge kinderen (11 tot 14 jaar) met veel enthousiasme de kralen omgezet tot armbanden en oorbellen. Deze activiteit is een goed voorbeeld hoe met de kinderen op la Montaña bezigheidstherapie, overigens geheel vrijwillig, wordt uitgeoefend. Kenmerk van deze activiteit is dat er in kleine groepjes, door het jaar heen, aan sieraden productie wordt gewerkt. Sieraden die in US/NL/EU, en Honduras?, kunnen worden verkocht.

Sparen en micro krediet

Sachs (p248) geeft aan dat het ontbreken van spaargeld een van de oorzaken van het ontstaan, en van het in stand houden, van de armoede fuik is.

Op La Montaña is een ontwikkeling gestart waarbij in de toekomst voor de kinderen sprake zou kunnen zijn van spaargeld en/of micro krediet. Let wel het gaat hier niet om micro krediet financiering maar om spaargeld wat t.z.t eventueel in de vorm van een krediet zou kunnen worden aangewend. Om e.e.a in goede banen te leiden is enig onderzoek/studie wel op zijn plaats. Er zijn nog al wat opties te bedenken.

Het zou bijvoorbeeld zo kunnen zijn dat de instelling het sparen op centraal niveau verzorgd, terwijl de kinderen onder bepaalde voorwaarden een beroep op het geld uit de pot kunnen doen. Het zou daarbij kunnen gaan om algemene spaargelden, voortkomende uit verkopen van door de kinderen gegenereerde producten, die ten behoeve van individuele financiële support worden aangewend.

Een andere methode zou kunnen bestaan uit allocatie van gelden uit de algemene spaarpot aan de kinderen. Een goed allocatie systeem, met toewijzing regels, is dan wel een must. Derde variant zou een individueel spaar systeem kunnen inhouden, de zilvervloot.

Waar wel aangedacht dient te worden gegeven is dat sparen niet alleen hoeft te ontstaan door fysieke productie van materialen en verkoop van eind producten voor geld. Sparen zou net zo goed kunnen bestaan uit een punten systeem, waarbij bijvoorbeeld aan het houden van een presentatie in het Spaans, aan het verzorgen van een inleiding in het Engels, of het opzetten van een activiteit een zekere waarde (zonder geld) wordt toegekend.

Recreatief faciliteren door La Montaña Tour Operators ?

Nog een voorbeeldje die een positief effect op *resettlement* zou kunnen hebben? Mogelijk gaan de ouder kinderen in de toekomst in een of andere vorm zelf koken. Maar stel nu het volgende eens voor.

Gedurende een periode van 1 of 2 maanden is een delegatie uit USA of mogelijk een jaarclub uit NL gedurende een week of twee te gast op het kamp. Zou het dan niet mogelijk zijn om de kinderen de horeca/restaurant functie in te laten vullen. Om te beginnen door bv alleen maar het ontbijt te laten verzorgen en schoonhouden van logementen ?

En zou het niet mogelijk zijn om vanaf een zeker moment (in 2008) de kinderen mee te nemen om boodschappen te doen en daarna (2009) ook deel te laten nemen (zijnde een klein groep) aan trips in de regio. En nog weer een fase verder (2010) ? Zouden de kinderen op een of ander manier dan als reislijder kunnen optreden ?

Let wel het gaat juist hier weer om voorzichtig operen, mede vanwege de gevaren in Honduras, het veiligheidsaspect van de gasten en de bekwaamheden van de kinderen.

Ambassadeurs of/en alumni

Voor het moment nog een suggestie in relatie tot het werk van vrijwilligers in El Progreso, Honduras. Zou het een zijn idee om een terugkerende activiteit in NL/USA te houden waarbij vrijwilligers die actief zijn geweest in El Progreso elkaar (wederkerend) ontmoeten. Nuy (p16) geeft aan dat het goed kan zijn om de non professionals in de praktijk van het resettlement/rehabilitatie proces verder te integreren. Zou het daarbij dan gaan om reünisten, alumni, ambassadeurs of vrijwilligers? En hoe noem je dan z'n bijeenkomst?

Voor de hand ligt het om oud bewoners van La Montaña als alumnus/alumni te bestempelen. En ambassadeurs ? Dat zijn meestal vertegenwoordigers die permanent actief zijn voor een activiteit.

Afsluiting

In deze nota is getracht om een voortouw te nemen op een fase V, waarbij de kinderen vanuit La Montaña zelfstandig gaan wonen. Hierbij is voorbij gegaan aan fase IV (<http://www.pronino.org/usateam/#Reintegration>) en is er vanuit gegaan alsof er sprake is van gezonde kinderen zonder een eigen huis.

Bij het tot uitvoering brengen van een aantal van de gedane suggesties zal wel degelijk met de individuele omstandigheden, qua psyche en kennis nivo, van de kinderen rekening moeten worden gehouden.

De aanpak waar hier naar gestreefd wordt beoogd om te komen tot nieuwe sociale netwerken en gaat uit van een integrale benadering die zich over diverse levensgebieden uitstrekt, wonen, leren en werken (Nuy, p22).

Literatuur

- Keesom J, (2001), Volunteering worldwide
Nuy, M, (2000), Rehabilitatie. Een oriëntatie en beschrijving van drie benaderingswijzen
Sachs, J. (2005), Het einde van de armoede
Wilker, J.P. den Hollander, D. (1999), Psychosociale Rehabilitatie
Wolf, J., van der Laan, G. (2005), De bitterloze werkelijkheid, de relatie tussen methodiek en organisatie in een begeleid wonen project voor zwerfjongeren